

Utdrag ur: Redovisning av uppdrag att ta fram förslag till stadieindelad timplan för grundskolan

Lärarnas Riksförbund har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter på rubricerad remiss.

Sammanfattande synpunkter

Lärarnas Riksförbund tillstyrker:

- Att grundskolans timplan stadieindelas

Lärarnas Riksförbund avstyrker:

- Den sammantagna fördelningen av garanterad undervisningstid. Denna fråga vill förbundet återremittera.

Lärarnas Riksförbund föreslår:

- Att ett helhetsgrepp tas om fördelningen av den garanterade undervisningstiden, utifrån 6995 timmar.
- Att det bör övervägas om *Skolans val* kan avskaffas i syfte att garantera likvärdigheten och för att betona vikten av varje enskilt ämne som anges i timplanen. Om möjligheten att reducera ett ämne eller ämnesgrupp ska vara kvar bör det få ske med maximalt 10 procent.
- Att *Elevens val* avskaffas, och att motsvarande timmar fördelas på grundskolans ämnen.
- Att samtliga grundskolor i Sverige ska följa den nationella timplanen. Den pedagogiska frihet som lärare och skolor behöver förfoga över, kan utövas inom ramen för en stadieindelad timplan. Det föreligger därför inget behov av undantag genom timplanelösa skolor.
- Att fördelningen av undervisningstid mellan de respektive No- och So-ämnena hanteras med särskild varsamhet utifrån ämnenas karaktär, inte utifrån rättviseperspektivet ”lika för alla”. Förbundet föreslår att Skolverket gör en saklig genomgång av målen för respektive ämne, för att se om

timfördelningen motsvarar det som ska uppnås inom respektive ämne. Historiskt sett har de olika ämnena inom respektive block inte förfogat över lika mycket undervisningstid i grundskolan, varför en genomlysning torde behövas för att se om en förändring bör göras.

- Att moderna språk bör vara obligatoriskt för huvudmännen att ge från årskurs 7, vilket innebär att ämnet inte behöver tidsättas i mellanstadiet.
- Att förslaget om en stadiindelad timplan skickas ut som en ny remiss från departementet, före förslaget går till Riksdagen.

Generella synpunkter

En förutsättning för att eleverna ska kunna utvecklas maximalt är att de får minst den undervisningstid de har rätt till, och att rätt utbildade lärare bedriver undervisningen. Av den anledningen har Lärarnas Riksförbund länge hävdad för att grundskolans timplan ska stadiindelade. Det är också en naturlig konsekvens av de nya kursplanerna, som sedan 2011 är stadiindelade. Undervisningstid, innehåll och undervisningsmål måste hänga ihop. Förbundet intar därför en mycket positiv grundinställning till regeringens uppdrag och Skolverkets arbete med timplanen.

En stadiindelad timplan fyller en mycket viktig funktion som garant för likvärdighet. En av aspekterna är att stadiindelningen underlättar kontroll och utvärdering, en annan att det blir lättare för elever som av olika anledningar flyttar eller byter skola. En stadiindelning blir också en naturlig konsekvens av de förändringar i grundskolan som under senare år har genomförts.

Skolverket skriver att kursplanernas formuleringar (kunskapskrav och centralt innehåll) ligger till grund för den avvägning som gjorts i myndighetens förslag. Då timplanen är äldre än Lgr11 är det givetvis rimligt att anta en sådan avvägning gjordes vid timplanens tillkomst. Införandet av elevens val och skolans val i timplanen innebar att undervisningstiden för en del av ämnena minskades. Detta är viktigt att komma ihåg, och förbundet menar att de minimiskattningar som timplanen representerar per ämne ska respekteras och tolkas som minsta garanterad undervisningstid per ämne i grundskolan.

När det gäller frågan om den pedagogiska friheten för lärare och skolor kan denna tillgodoses inom ramen för en stadiindelad timplan. Försöket med timplanelösa skolor medförde inte förbättrad måluppfyllelse, snarare försvårades möjligheten för elever att byta skola, och tydligheten i skolsystemet minskade. Av likvärdighetsskäl och rättighetsskäl gentemot eleverna måste den nationella timplanen gälla samtliga grundskolor. Målen i läroplan och kursplaner är absoluta, och den tid som minst ska

avsättas är en garanti för att målen ska kunna nås. Det finns däremot goda möjligheter att inom ramen för ett stadium frihet att fördela tiden på olika sätt.

Specifika synpunkter på delar av Skolverkets förslag

Skolans val

Av skäl som ovan angetts, om timplanens funktion som garant för likvärdighet och betoning av de enskilda ämnens vikt, anser förbundet att det bör övervägas om det som kallas ”Skolans val” kan avskaffas från den nationella timplanen. Det skulle innebära att de angivna garanterade undervisningstimmarna per ämne respekteras. En sådan förändring bör, enligt förbundets mening, kunna utgöra en förbättrad förutsättning för ökad måluppfyllelse i de respektive ämnena.

Ett eventuellt avskaffande av Skolans val skulle inte innebära att möjligheten för olika skolor att profilera sig tas bort. Det skulle dock inte få ske på bekostnad av den garanterade undervisningstiden i något av timplanen angivet ämne. Inget hindrar huvudmännen från att lägga ut fler undervisningstimmar i något ämne, i syfte att till exempel profilera en skola. Om möjligheten att reducera tid för ett ämne eller ämnesgrupp ändå ska kvarstå, bör det inte få ske med mer än maximalt 10 procent, till skillnad från dagens 20 procent.

Elevens val

Förbundets ämnesforum har fått Skolverkets förslag på intern remiss, och samtliga forum lyfter upp ”Elevens val” som ett uttalat problemområde. Den administration som krävs för att få till stånd elevens val är omfattande, vilket gör att mycket tid och kraft som skulle kunna läggas på sådant som har betydelse för måluppfyllelsen, idag läggs på denna verksamhet. Mycket tid inom elevens val går dessutom till sådan färdighetsträning och läxläsning som regeringen avser att lösa med andra planerade reformer. Förbundets åsikt är att dessa timmar tyvärr inte bidrar till något större mervärde i form av ökad måluppfyllelse, varför de timmar som idag läggs på elevens val bör fördelas så att undervisningen kan stärkas i andra grundskoleämnena.

Den tid som Elevens val idag ges i timplanen bör istället fördelas på grundskolans övriga ämnen. Exakt hur den fördelningen ska se ut, om några ämnen särskilt bör prioriteras, måste utredas vidare. Det skulle kunna vara så att ämnet svenska behöver stärkas ytterligare tidsmässigt. En förutsättning för att klara övriga ämnen är att läs- och skrivfärdigheten verkligen etableras i lågstadiet.

Moderna språk

Skolverket presenterar två alternativ för när elever enligt timplanen ska erbjudas börja läsa moderna språk. Förbundet anser att såväl likvärdighetsaspekten som de organisatoriska lösningarna underlättas om moderna språk erbjuds från och med årskurs 7.

Skolverkets kartläggning visar också att man i verksamheten i allt större utsträckning organiserar undervisningen utifrån grundskolans kontrollstationer, vilket innebär att allt fler skolor börjar med moderna språk först i årskurs 7.

No- och So-ämnena

Förbundet saknar en tydlig argumentation kring hur Skolverket tänkt vid fördelningen av tid mellan de respektive ämnena i de båda blocken. Det får inte vara så att tid fördelas enligt rättviseperspektivet ”lika för alla”. Enligt förbundet behövs en tydlig genomlysning av respektive ämnes centrala innehåll och kunskapskrav i läroplanen/kursplanerna. Utifrån detta måste undervisningstiden sedan fördelas.

Tidigare har de olika No- och So-ämnena haft olika tidstilldelning utifrån ämnenas olika innehållsliga omfattning. Det bör utredas om sådana argument fortfarande gäller, och i så fall måste en justering göras som tar hänsyn till detta.

Vidare är frågan om teknikämnet ska tillhöra No-blocket. Bör det inte vara ett fristående ämne? Detta bör också ingå i den föreslagna översynen.

Med tanke på det utrymme som skulle kunna frigöras genom avskaffandet av Elevens val, bör en justering av vissa ämnen kunna genomföras, utan att tid minskas från något annat ämne.

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Bo Jansson
Ordförande

Olof Lundborg
Utredare